

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДП НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ»

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано ринок електроенергії України, його тенденції та перспективи. Здійснено стратегічний аналіз маркетингової діяльності Державного підприємства НАЕК «Енергоатом».

Ключові слова: маркетингова діяльність, стратегічний аналіз, ринок електроенергії.

Abstract

The electricity market of Ukraine, its tendencies and prospects are analyzed. The strategic analysis of marketing activity of the State Enterprise "National Nuclear Energy Generating Company "Energoatom" is carried out.

Keywords: marketing activities, strategic analysis, electricity market.

Вступ

Інтеграційні процеси в Україні зумовлюють необхідність застосовувати сучасні методи управління підприємством. Це, насамперед, стосується підходів аналізу взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем, а також всебічної оцінки його внутрішнього потенціалу. Найбільш повно цим вимогам відповідають методи стратегічного аналізу, за результатами використання яких визначаються потенційні можливості підприємства, здійснюється оцінка його внутрішнього і зовнішнього середовища з орієнтацією на довгострокову перспективу, обґрунтовується система стратегій, спрямованих на посилення позицій підприємства в ринковому середовищі, зменшення і подолання наявних загроз [1].

Ринок електроенергії – один із ключових сфер розвитку економіки України. Атомні електростанції залишаються одними із пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної енергетики, адже це один із найдавніших видів видобутку електроенергії в Україні. Саме тому на території держави працює 4 атомних електростанцій, на яких функціонує 15 енергоблоків ДП НАЕК.

Відповідно до енергетичної стратегії України до 2030 року споживання електроенергії українцями буде стрімко зростати. Переважно це буде зумовлено зростанням споживання в промисловості на 40% та в сфері послуг на 100% [2].

На рис. 1 представлена структура електрогенерації в Україні [3]. Згідно рисунку половина усієї електроенергії виробляється атомними електростанціями (51%), наступними за кількістю є теплоелектростанції (27%). Найменша кількість електроенергії виробляється шляхом відновлювальної енергії.

Ринок електроенергії України розподілений між п'ятьма операторами: ДП НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укргідроенерго», ПАТ «Центренерго», АТ «ДТЕК Дніпроенерго» і ТОВ «ДТЕК Східенерго». Досліджуване підприємство ДП НАЕК «Енергоатом» є найбільшим виробником електричної енергії в торговій зоні «ОЕС України» станом на кінець 2021 року [4]. Даний ринок можемо віднести до тісної олігополії оскільки 58% ринку контролює ДП НАЕК «Енергоатом».

Державне підприємство «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» є юридичною особою, що створена Міністерством Енергетики та Вугільної Промисловості України у 1996 році.

Головна місія ДП НАЕК «Енергоатом» є безпечне виробництво електроенергії. Основною метою діяльності підприємства є забезпечення збільшення вироблення електроенергії та підвищення коефіцієнта встановленої потужності АЕС за умови постійного підвищення рівня безпеки експлуатації атомних станцій [5].

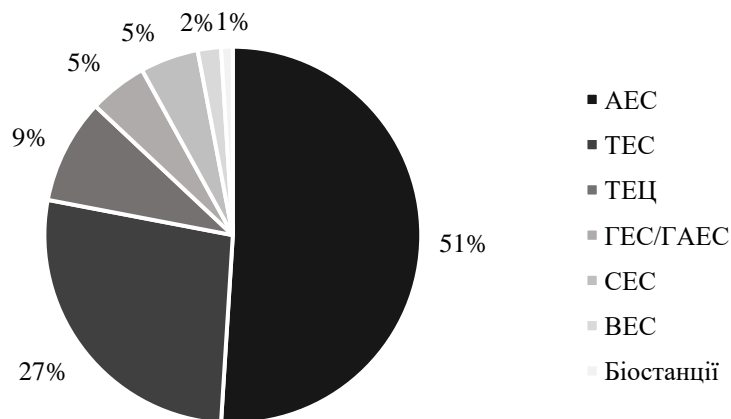

Рис. 1. Структура виробництва електричної енергії у 2021 році за видами генерації

Основною проблемою діяльності ДП НАЕК «Енергоатом» є низький рівень довіри населення до функціонування атомних електростанцій. У 2011 р. компанією Research & Branding Group було проведено дослідження думки населення України щодо безпечності атомної енергетики. Переважна більшість населення України (близько 66%) вважають вітчизняні АЕС небезпечними [6]. У 2015 р. було проведено ще одне дослідження на замовлення Фонду ім. Фрідріха Еберта та Національного екологічного центру Київський міжнародний інститут соціології проводив всеукраїнське дослідження щодо поглядів населення на атомну енергетику. У результаті з'ясувалось, що 54% населення дотримуються думки, що можливість отримання дешевої електроенергії від АЕС не виправдовує тих ризиків, які несе в собі атомна енергетика [7]. Такі категоричні думки споживачів щодо діяльності атомних електростанцій впливають на соціальну відповідальність оплати комунальних послуг і утворюють дебіторську заборгованість держави перед НАЕК «Енергоатом».

Враховуючи специфіку діяльності компанії, ДП «НАЕК «Енергоатом» фактично є монополістом в галузі атомної енергетики. Однак, для загального організаційно-економічного аналізу діяльності підприємства та оцінки впливу зовнішнього середовища, було визначено становище компанії в електроенергетичній галузі шляхом застосування моделі 5 сил Портера, що представлено на рис. 2.

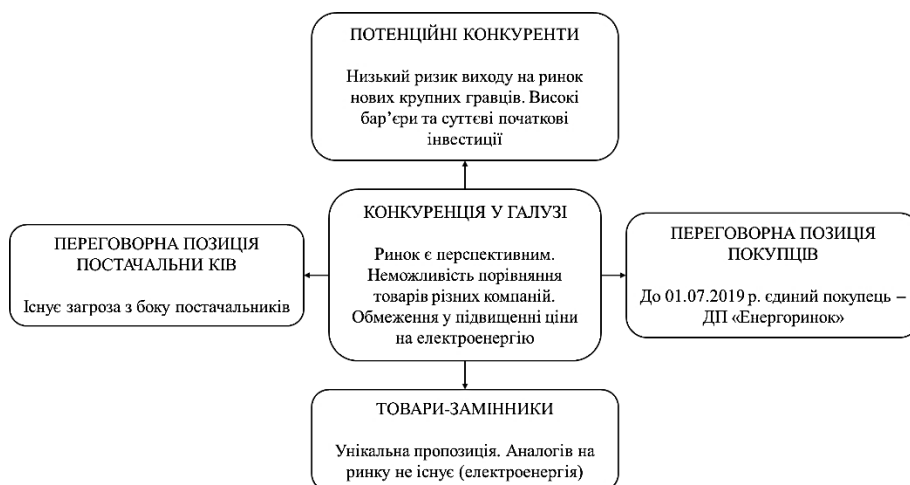

Рис. 2. Оцінка становища ДП НАЕК «Енергоатом» у електричній галузі на основі моделі п'яти сил Портера.

Відповідно до проведеного аналізу, найбільш вагомий вплив на діяльність Енергоатома мають постачальники, оскільки відсутність замкненого паливного циклу несе в собі необхідність закуповувати ядерне паливо за кордоном.

Крім того, відповідно до конкуренції у галузі, ДП «НАЕК «Енергоатом» має значні обмеження з боку Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, щодо встановлення більш високих цін на електроенергію.

Для загальної оцінки концептуального характеру маркетингової діяльності підприємства необхідно проаналізувати наступні критерії від 0 (фактор індивідуальний) до 10 балів (максимально позитивний прояв фактору): стратегічне мислення персоналу; стратегічна конкурентна мета діяльності; конкурентні маркетингові стратегії; методи встановлення стратегій; стратегічні заходи (заходи щодо розвитку); маркетингові плани; реалізація планів.

Оцінки в балах від 0 до 5 визначають орієнтацію підприємства на поточну, від 6 до 10 – на стратегічну діяльність підприємства.

Концептуальність діяльності підприємства буде оцінюватись за такою шкалою:

- 0-23 бали – підприємство орієнтується на концепцію стратегічного опортунізму;
- 24-47 балів – діяльність підприємства ґрунтується на концепції стратегічного бачення;
- 48-70 балів – підприємство реалізує концепцію стратегічного динамічного бачення.

Оцінка концептуального характеру діяльності ДП НАЕК «Енергоатом» представлена в табл. 1.

Табл. 1. Оцінка концептуального характеру діяльності ДП НАЕК «Енергоатом»

Критерії	Орієнтація підприємства на поточну діяльність	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Стратегічна орієнтація підприємства
		Стратегічне мислення персоналу	Немає							•			
Стратегічна конкурентна мета діяльності	Не визначена						•						Визначена
Конкурентні маркетингові стратегії	Немає (необґрунтовані)			•									Наявні (обґрунтовані)
Методи встановлення стратегій	Використовуються випадково, неповно, як результат реагування на надзвичайні події										•		Використовуються постійно, комплексно, на основі всебічного стратегічного аналізу і прогнозування
Стратегічні заходи (заходи щодо розвитку)	Формуються на основі інтуїції, досвіду та навичок керівників, безсистемні, не сприймаються як стратегічні										•		Формуються в результаті діагностики процесу стратегічного маркетингового управління конкурентоспроможністю
Маркетингові плани	Поточні (в найкращому випадку), безсистемні, містяться в окремих управлінських рішеннях				•								Розроблені на основі комплексних маркетингових досліджень, взаємопов'язані, стратегічні
Реалізація планів	Доведення прийнятих рішень абияк до кінця							•					Являє собою невід'ємну частину механізму стратегічного маркетингового управління конкурентоспроможністю
Оцінка концептуального характеру діяльності	0-23 бали стратегічний опортунізм	Загальна оцінка: 58 балів											48-70 балів стратегічне динамічне бачення
		24-47 балів стратегічне бачення											

Провівши оцінку концептуального характеру діяльності Компанії, було отримано 58 балів. Така кількість балів дає змогу зробити висновок, що ДП НАЕК «Енергоатом» реалізує концепцію

стратегічного динамічного бачення, проте має низькі показники управління маркетинговою діяльністю.

З метою виявлення зовнішніх факторів, що здійснюють прямий та опосередкований вплив на діяльність Компанії, проведено PESTEL-аналіз, що представлений в табл. 2.

Табл. 2. Оцінювання позиції ДП «НАЕК «Енергоатом» у електроенергетичній галузі шляхом застосування моделі PESTEL

	Фактори впливу	Наявність факторів на підприємстві (опис)
P	політичні	- скорочення виробництва електроенергії на АЕС через непостачання ядерного палива; - дострокове припинення експлуатації енергоблоків АЕС через вичерпання встановленої кількості термічних циклів навантаження основного обладнання; - питання щодо ВЯП компанії Westinghouse залежить від термінів будівництва ЦСВЯП; - довготривале погодження проектів Кабміном та центральними органами виконавчої влади.
E	економічні	- суттєве обмеження НКРЕКП щодо затвердження та виконання інвестиційних програм; - можливість не вирішення питання щодо значної заборгованості ДП «Енергоринок» перед Компанією у зв'язку з впровадженням нового ринку електроенергії; - податково-бюджетна та кредитно-грошова політика держави; - незадовільні темпи росту економіки держави; - незначні темпи сплати боргових зобов'язань Енергоринку.
S	соціальні	- недостатня робота в напрямку залучення та мотивації персоналу; - недостатність висококваліфікованого персоналу через відтік кадрів, що пов'язано з низьким рівнем заробітної плати.
T	технологічні	- можливість вивезення ВЯП, зокрема відпрацьованих ТВЗ виробництва компанії «Westinghouse», до Франції на переробку за контрактом з компанією «Areva NC»; - потенціал збільшення обсягів відпуску електроенергії в Енергоринок за умови проведення необхідних ремонтних робіт та реконструкцій; - наявність природних запасів урану на території держави з метою виробництва ядерного палива; - недостатній рівень державної науково-технічної підтримки інфраструктури.
E	Екологічні	- маловоддя, спричинене малосніжною зимою; - відсутність державної інфраструктури поводження з РАВ та ВАВ можуть призвести до неможливості їх передачі у власність держави.
L	правові	- неотримання ліцензії на експлуатацію атомних енергоблоків АЕС у понадпроектні терміни; - дискримінаційне відношення держави до атомної енергетики щодо встановлення тарифу на електроенергію; - тривалий процес погодження проектів центральними органами виконавчої влади та Кабінетом Міністрів України.

Згідно з проведеним аналізом за моделлю PESTEL, зовнішні фактори мають значний вплив на розвиток та функціонування компанії. Нестабільна економічна ситуація та суттєвий вплив держави гальмують розвитку підприємства, що призводить до зменшення доходу компанії та суттєвого розриву між запланованими та фактично отриманими інвестиційними грошовими коштами від НКРЕКП. Найбільш суттєвий вплив на розвиток та діяльність ДП «НАЕК «Енергоатом» мають економічні, політичні та технологічні фактори.

Висновки

Проаналізовано ринок електроенергії України, його тенденції розвитку та основних операторів. Здійснено узагальнюючий опис діяльності монополіста на енергетичному ринку ДП НАЕК «Енергоатом». Проведено аналіз маркетингової діяльності підприємства на основі моделі п'яти сил Портера, за допомогою оцінки концептуального характеру діяльності підприємства та шляхом застосування моделі PESTEL в результаті було виявлено що найбільш вагомий вплив на діяльність Енергоатома мають постачальники із 5 основних ринкових сил та діяльність безпосередньо залежить від економічних, політичних та технологічних факторів. Стратегічний аналіз маркетингової діяльності підприємства ДП НАЕК «Енергоатом» було оцінено за допомогою експертної оцінки концептуального

характеру діяльності в результаті аналізу було отримано наступні результати: підприємство реалізує концепцію стратегічного динамічного бачення, проте має низькі показники управління маркетинговою діяльністю.

Згідно проведеного дослідження було виявлено слабкі напрями діяльності НАЕК «Енергоатом»:

1. низькі показники управління маркетинговою діяльністю;
2. нестабільна економічна ситуація та суттєвий вплив держави гальмують розвиток підприємства;
3. низький рівень соціальної свідомості та відповідальності споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шурпенкова Р. К. Стратегічний аналіз як складова процесу управління підприємством. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. Т. 2, № 112. С. 96.
2. Енергетична стратегія України на період до 2030 р. : стратегія. 1071-ше вид. 2013. 166 с.
3. Виробництво електроенергії в Україні за рік зросло на 5%. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/01/11/681292/> (дата звернення: 25.05.2022).
4. Звіт антимонопольного комітету України за 2021 рік. 2022. 164 с.
5. Про створення Національної атомної енергогенеруючої компанії "Енергоатом": Закон України від 17 жовтня 1996 р. № 1268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-96-%D0%BF>.
6. Лір В.Е. Трансформація суспільної думки як чинник розвитку ядерної енергетики. Економіка і суспільство. 2017. № 12. С. 117—123.
7. Ставлення населення України до атомної енергетики. Резюме за результатами фокус-групових дискусій та соціологічного опитування. Національний екологічний центр України. 2015. С. 5.

Філатова Любов Сергіївна — канд. екон. наук, старший викладач кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет. e-mail: filatovalyba@gmail.com

Литус Катерина Віталіївна — студент групи МР-18б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: katelytus@gmail.com

Lytus Kateryna V. — Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: katelytus@gmail.com

Filatova Lyubov Sergiyivna — Cand. Sc. (Economics), Senior Lecturer with the Department of Management, marketing and Economics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia